

Marijampolės regione įsibėgėja Institucinės globos pertvarkos antrasis etapas

2020 metų gegužės mėnesį startavo Institucinės globos pertvarkos antrasis etapas – pradėtas projektas „Nuo globos link galimybių: bendruomeninių paslaugų plėtra“. Jį kartu su atrinktais partneriais įgyvendina Neįgalųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, finansuoja Europos socialinio fondo agentūra. Projekto tikslas – teikiant bendruomenines paslaugas intelekto ir psichikos negalią turintiems asmenims didinti jų savarankiškumą ir taip įgalinti gyventi bendruomenėje.

Projektas įgyvendinamas 6 Lietuvos regionuose, tarp jų – ir Marijampolės regione. Marijampolės, Kalvarijos, Kazlų rūdos, Šakių ir Vilkaviškio rajonų savivaldybėse plėtojamos keturių rūšių naujos paslaugos negalią turintiems darbingo amžiaus žmonėms: socialinių dirbtuvių, apsaugoto būsto, įdarbinimo su pagalba ir pagalbos priimančias kasdienes sprendimus.

Skepticizmą keičia bendradarbiavimas

Pertvarkos projekto koordinatorius Gytis Baltrūnas sako, kad įgyvendinant pertvarką labai svarbus savivaldybių vaidmuo – nuo jų įsitraukimo priklauso, ar pasibaigus 3-ėjus metus trukšančiam projektui bus toliau plėtojamos paslaugos, kurios suaugusiems neįgaliesiems kuria galimybę gyventi ne institucijoje.

Projektą Marijampolės regione koordinuojanti pertvarkos procesų ekspertė Marijona Janavičienė tiki, kad regiono savivaldybių administracijų atstovai, politikai suvokia pertvarkos svarbą. Jos teigimu, prasidėjus pertvarkai ne tik dauguma politikų, bet ir dažnas globos įstaigų vadovas ją vertino skeptiškai, netikėjo, kad intelekto ir psichinę negalią turintys žmonės galėtų gyventi savarankiškai, taip nuteikdavo ir savo darbuotojus. „Šiandien to nebeliko, įstaigos daug klausimų išsprendžia bendradarbiaudamos su savivalda“, – tvirtina M. Janavičienė.

Socialinės dirbtuvės

Socialinės dirbtuvės Lietuvoje vis dar naujovė. Jos kuriamos tam, kad intelekto ir psichikos negalią turintys žmonės dirbtų jiems prieinamus darbus, ugdytų savivertę, savarankiškumą, darbinis įgūdžius ir galėtų bent simboliškai užsidirbti. Marijampolės regione įsteigtos dvi socialinės dirbtuvės.

„[Kybartų skanėstai](#)“ įsikūrė buvusių Vilkaviškio rajono Kybartų vaikų globos namų patalpose. M. Janavičienė sako, kad ištuštėjus globos namams liko nebenaudojama virtuvė su visa įranga: „Įstaiga ir jos steigėjas – Vilkaviškio savivaldybė pasižiūrėjo ūkiškai: nusprendė, kad tuščiose patalpose galima steigti socialines dirbtuves. Taip atsirado „Kybartų skanėstai“. Dirbtuvių vadybininkai dirba labai išradingai, bendradarbiauja su socialiniais partneriais, kurie padeda realizuoti produkciją.“

VšĮ senjorų ir neįgalųjų dienos centras „Židinys“ Marijampolėje įkūrė socialines dirbtuves „[Rankdarbių skrynia](#)“. „Iki tol „Židinys“ turėjo dienos užimtumo centrą. Jo pagrindu įkūrus dirbtuves reikėjo galvoti, kaip uždirbti pinigų, – pasakoja ekspertė. – Dirbtuvių vadovams netrūksta idėjų, veiklą skatina ir rajono savivaldybė – motyvuoja, teikia konsultacijas, metodinę pagalbą. „Rankdarbių skrynia“ bendradarbiauja ir su Vilkaviškio rajono ROTARY klubu, užsakovai patys susiranda dirbtuves, pateikia įvairių užsakymų.“

Apsaugoto būsto paslauga

M. Janavičienės teigimu, regione gana sėkmingai plėtojama apsaugoto būsto paslauga. Ją teikia trys partneriai: Kalvarijos socialiniai globos namai, VšĮ „Sudoku“ ir Ilguvos socialinės globos namai, kurie, beje, nėra pertvarkoma įstaiga, bet administracija ryžosi pilotuoti

apsaugoto būsto paslauga. Žmonėms, kurie iki šiol gyveno globos namuose arba buvo globojami artimųjų, sudaroma galimybė gyventi išnuomotame name ar bute. Tokiame būste gali gyventi iki 4 asmenų, jiems padeda atvejo vadybininkas. Neįgalieji turi naudotis visai bendruomenei pritaikyta, o ne specialiai jiems sukurta infrastruktūra, tai – vienas svarbiausių pertvarkos tikslų.

Apsaugoto būsto paslauga šiuo metu regione naudojasi 22 asmenys. Jie turi išmokti gyventi savarankiškai, patys tvarkyti savo biudžetą, mokėti mokesčius, rūpintis buitimi, o tai jiems – sudėtinga užduotis, nes iki šiol viskas už juos buvo nuspręsta.

Pasak ekspertės, nors ne visada lengva rasti nuomoti skirtą būstą, bet yra ir gražių pavyzdžių. „Kai kurie nuomotojai yra labai geranoriški, apanko apsaugoto būsto paslaugomis besinaudojančius gyventojus, su jais bendrauja. Šia paslauga naudojasi savarankiškiausi žmonės, iki tol gyvenę globos namuose arba globojami namiškių. Visi jie galėjo gyventi savarankiškai, bet neturėjo pasirinkimo“, – teigia M. Janavičienė.

Įdarbinimas su pagalba

Įdarbinimo su pagalba paslauga skirta ir negalią turinčiam žmogui, ir darbdaviui – darbo tarpininkas asmens gebėjimus ir galimybes padeda pritaikyti atviroje darbo rinkoje.

„Teikti šią paslaugą ryžosi vienintelis partneris – VšĮ „Sudoku“. Kol kas vieną asmenį pavyko įdarbinti krautuvo vairuotoju, dar vienas dalyvis buvo įdarbintas krovinių pervežimo įmonėje pagalbiniu darbininku. Surasti darbą vietovėse, nutolusiose nuo rajonų centrų, nėra lengva, ypač dabar, per karantiną, be to, šią paslaugą gaunantiems žmonėms netinka bet koks darbas, pavyzdžiui, jie negali dirbti ilgas valandas, – aiškina ekspertė. – Vis dėlto tikimės, kad turėsime gerų rezultatų, nes paslaugą pilotuoja stiprūs vadybininkai, kurie aktyviai bendradarbiauja su darbdaviais, Užimtumo tarnyba. Jie siūlo darbą ir apsaugoto būsto paslaugą gaunantiems gyventojams.“

Pasak ekspertės, įdarbinimo su pagalba paslauga susideda iš kelių etapų. Pirmiausiai žmogus motyvuojamas, aiškinamasi, ką jis galėtų dirbti, kaip užpildyti CV, pasiruošti pokalbiui su darbdaviu. Tik tada ieškoma darbo, atitinkančio asmens gebėjimus. Jeigu jam pavyksta įsidarbinti, kurį laiką teikiama lydimoji pagalba, kad žmogus kuo ilgiau išsilaikytų darbo vietoje. Vis dėlto net ir nepavykus įsidarbinti negalią turintis žmogus jau būna įgijęs reikiamų įgūdžių, todėl vėliau gali bandyti savarankiškai ieškoti darbo ir įsidarbinti.

Pagalba priimant sprendimus

VšĮ „Sudoku“ ir VšĮ Senjorų ir neįgalųjų dienos centras „Židinys“ teikia pagalbos priimant sprendimus paslaugą. M. Janavičienė sako, kad šios paslaugos nereikia painioti su socialiniu darbu. Pagalba priimant sprendimus – tai žmogaus su negalia įgalinimas: savarankiškumo ugdymas, mokymasis priimti kasdienes sprendimus, skatinimas dalyvauti visose gyvenimo srityse.

„Mūsų partnerio atrinkti darbuotojai tampa savotiškais negalią turinčių asmenų advokatas. Žmonės mokomi kreiptis pagalbos tais atvejais, kai jie patys neturi atsakymų. Pavyzdžiui, jie gali paprašyti padėti nusipirkti bilietą ar patarti, kaip parduotuvėje neišleisti visų pinigų.“

Nori, kad keistūsi ir visuomenės požiūris

M. Janavičienė apgailestauja, kad pertvarkos projekte dalyvaujantiems partneriams ne visada lengva rasti darbuotojų: „Matyt, asmenys, kurie galėtų dirbti, nesiryžta imtis neišbandytos veiklos. Norėčiau abejojančius padrąsinti, nes organizuojami mokymai, be to, visada galima remtis į mus, regionų ekspertus – esame savotiški vietininkai, pasiruošę padėti visais klausimais.“

Į globos įstaigų pertvarkos procesą M. Janavičienė įsiliejo prieš beveik 5-erius metus ir sako dėl to nesigailinti. „Šitas darbas mane „veža“, – prisipažįsta pertvarkos ekspertė. – Esu socialiai jautrus žmogus. Man atrodo visiškai nepriimtina tai, jog tiek be globos likusiems vaikams, tiek neįgaliesiems nebuvo leista pasirinkti, kur ir su kuo jie norėtų gyventi. Vienintelis pasirinkimas šiems žmonėms buvo toli už gyvenviečių pastatyti socialiniai globos namai, norėta, kad jų gyventojai niekam nekristų į akis. Manau, į pertvarkos „laivą“ ir įsėdau, nes norėjau prisidėti, kad keistūsi šių žmonių gyvenimas ir visuomenės požiūris į juos.“

Institucinės globos pertvarkos inf.

www.pertvarka.lt

1. „Kybartų skanėstų“ produkcija žymima prekės ženklu „Pagaminta Vilkaviškyje“. „Kybartų skanėstų“ archyvo nuotr.
2. Socialinėse dirbtuvėse „Rankdarbių skrynia“ sukurti gaminiai yra unikalūs ir vienetiniai. „Rankdarbių skrynios“ archyvo nuotr.